

МЕЂУНАРОДНОПРАВНА ЗАБРАНА РАСНЕ ДИСКРИМИНАЦИЈЕ

Унаточ томе што се међународна борба против расизма води већ прилично дуго и што фронт антирасистичких снага непрестано јача, извјесно је да се коначно остварење циљева те борбе не може очекивати у блиској будућности. Разлог томе није, у сваком случају не одлучан, непостојање или несавршеност механизма који прогресивним снагама у савременој међународној заједници стоје на располагању у борби против носилаца праксе расне дискриминације. Отпорност расизма извире, у првом реду, из широке распрострањености и дубоке укоријењености *расних предрасуда*. Те предрасуде су — као, уосталом, предрасуде уопште — карактеристика примитивног менталитета и стога се појављују, у отвореном или латентном облику, свудаје гдје је тај менталитет присутан. То је реална основа на којој је било могуће у прошлости и на којој је могуће данас појављивање расне дискриминације, расизма као политике и, најзад, расизма као официјелне државне политике. Без ширег ослонаца у самој „бази“ друштва, расистичка политика би била очигледно немогућа као реалан фактор у друштвеним збивањима. Она то може да буде управо зато што носиоци расистичке политике (која, узгред речено, редовно није сама себи циљ) могу да рачунају да ће, вјешто темпираном пропагандом, успјети да придобију често врло значајан број сљедбеника, нарочито тамо гдје је расна нетрпељивост, захваљујући историјским и другим разлозима, у великој мјери већ присутна.

Захваљујући томе, међународна борба против расизма мора бити срачуната на дужи рок, у току кога ће, кроз мијењање социјалних односа унутар сваке државе, постепено ишчезавати социјалне претпоставке расизма. Оно што се у садашњој фази може поставити као реално остварив задатак, јесте постизање одбацивања расизма као официјелне државне политике, односно, напуштање толерантног става влада према појавама расне дискриминације на подручјима која се налазе под њиховом јурисдикцијом. Јасно је да ће и то — а о томе најбоље свједочи досадашње искуство — моћи да се остварује само уз највеће напоре, али је то ипак задатак који се може остварити непосредно међународним притиском (за разлику од искорјењивања расних предрасуда које се може дефинитивно остварити само мијењањем структуралних односа, уз дуготрајан напор првенствено на плану васпитања и образовања).

У сваком случају, очигледно је да је већ данас однос снага на линији антирасистичке — расистичке државе изразито неповољан за ове по-

сљедње. Отуда и све снажнији притисак на расистичке режиме и, истовремено, све снажније увјерење да се тај притисак појављује као, са становишта важећег међународног права, *легалан*, а спровођење расне дискриминације као понашање супротно међународном праву. Проблем се, на тај начин, појављује и као међународноправно питање, тј. као питање постојања или непостојања међународноправне забране расне дискриминације.

Расистичке државе, логично, оспоравају постојање такве забране у „општем“ међународном праву, допуштајући могућност постојања одговарајућих обавеза држава само под претпоставком да је таква обавеза преузета посредством неког међународног уговора, чему затим слиједи доказивање да оне такву уговорну обавезу ни су преузеле. На другој страни се, пак, стално доказује да, чак и у случају да се прихвати да „опште“ међународно право не садржи забрану расне дискриминације, таква забрана постоји у Повељи Уједињених нација, из које произлазе одговарајуће обавезе за све државе чланице Организације уједињених нација, међу којима се појављују и носиоци расистичке политике, у првом реду Јужноафричка Република. При томе се има у виду да се међу циљевима Уједињених нација, набројаним у Повељи, појављује и „унапређивање и подстицање поштовања људских права за све, без обзира на расу, пол, језик или вјероисповијест“, што се затим појављује при одређивању надлежности Генералне скупштине (члан 13), задатака Уједињених нација на подручју економске и социјалне сарадње (члан 55) и надлежности Економског и социјалног савјета (члан 62), у утврђивању циљева међународног система старатељства (члан 76).

Околност да се у свим поменутиим одредбама Повеље не говори о обавезама држава чланица, него о циљевима и задацима самих Уједињених нација, односно, појединих њихових органа, омогућила је интерпретације према којима из ових одредаба правне обавезе произлазе само за саму Организацију, а не и за њене чланице. Тако, према мишљењу Келсена, „језик употријебљен у Повељи у овом погледу не допушта тумачење да су чланице под правном обавезом с обзиром на права и слободе својих грађана. Све поменуте формуле успостављају циљеве и функције Организације, не обавезе чланица, и Организација није Повељом овлашћена да владама држава чланица намеће обавезу да својим грађанима гарантују права поменута у Повељи. Чињеница да Повеља, као међународни уговор, помиње одређену материју, није само по себи довољан разлог да се узме да Повеља намеће уговорним странама обавезе с обзиром на ту материју“⁽¹⁾. У прилог овог тумачења Келсен наводи и извјештај извјестиоца Поткомитета ИИА Конференције у Сан Франциску, у коме се истиче да је „утврђивање и заштита таквих фундаменталних права примарно ствар сваке државе“⁽²⁾. Као други аргумент у прилог својој тези Келсен истиче чињеницу да „Повеља ни на који начин не специфицира права и слободе која се у њој помињу“, па на крају закључује да „правне обавезе држава чланица у овом погледу могу бити успостављене само измјеном

(1) *Kelsen, The Law of The United Nations*, London 1951, стр. 29.

(2) *Ibid.*, прим. 8.

Повеље или конвенцијом закљученом под окриљем Уједињених нација и ратификованом од стране држава чланица”(3).

У основи, на ово се сводила и правна аргументација Јужноафричке Републике у склопу њеног перманентног отпора напорима Организације уједињених нација да је принуди на одустајање од политике расне дискриминације, посебно од практиковања *apartheid* као најдрастичнијег облика те политике. Већ у спору са Индијом, у вези са третманом Индијаца у Јужноафричкој Републици, влада ове државе истиче да „не постоји било каква међународно призната формулација људских права и да их не дефинише ни сама Повеља”. Из тога се затим изводи закључак да „државе чланице, стога, немају према Повељи (у погледу гарантовања људских права — А.П.) никаквих посебних обавеза”(4).

Треба одмах рећи да је овај последњи аргумент, узет сам за себе, очигледно неприхватљив. „Људска права и основне слободе” у Повељи заиста нису „специфицирани”, али једно ипак јесте — *право на једнакост*. Чак и уколико се прихвати да ни на који начин није могуће одредити која су људска права имали у виду редактори Повеље приликом формулисања поменутих одредаба, право на једнакост је одређено довољно јасно. Поштовање људских права „за све, без обзира на расу, пол, језик или вјероисповијест” је сасвим независно од конкретне садржине људских права: обим тих права може да варира, а да право на једнакост остаје неокрњено уколико је уживање конкретно датих права једнако доступно свим грађанима.

Остаје, према томе, да се размотри други аргумент, тј. тврдња да поменуте одредбе из Повеље садрже обавезе само за Организацију, а не и за државе чланице, при чему би и недискриминација, односно, право на једнакост, представљала циљ који су само саме Уједињене нације обавезне да остваре, док би државе чланице, правно, биле потпуно слободне да дискриминацију међу својим грађанима спроводе или не спроводе. Прије свега је очигледно да, чак и при чисто формалноправном приступу, није могуће стриктно разграничити обавезе саме Организације од обавеза њених чланова. Организацију сачињавају њени чланови и они су такође ти од којих, у крајњој линији, зависи остварење циљева Организације које су формулисали опет нико други него сами чланови, односно, које су, као чланови који су накнадно ушли у Организацију, ратификовањем Повеље накнадно прихватили. Исто је тако очигледно да се под „унапређивањем поштовања људских права” није имало у виду, већ и због тенденције универзалности Организације, унапређивање поштовања тих права ван Организације, у сваком случају не само ван тог круга. Другим ријечима, државе које су прихватиле Повељу удружиле су се да тај циљ остваре првенствено у свом властитом кругу. То произлази већ из контекста у коме се формулише задатак унапређивања поштовања људских права: поштовање тих права је дефинисано као једна од фундаменталних претпоставки развоја међународне сарадње (опет, прије свега између самих чланица Организације), а од овога, надаље, зависи и остварење основног циља

(3) *Ibid.*, стр. 29—32.

(4) *Дос. А/С. I. 6/1*, стр. 4.

Организације — очување међународног мира и безбједности (у вези с којим су, узгред речено, у Повељи формулисане довољно прецизне обавезе држава чланица).

Поштовање људских права уопште, а права на једнакост напосе, показује се, дакле, као један од главних стубова цјелокупне зграде политичко-правног система Уједињених нација. У сваком случају, сама Генерална скупштина је у више наврата потврдила то увјерење, посебно приликом усвајања Универзалне декларације о правима човјека и Декларације Уједињених нација о уклањању свих форми расне дискриминације. У преамбули прво се, као основна идеја, истиче да је „признање урбеног достојанства и једнаких и неотуђивих права свих чланова људске породице основа слободе, правде и мира у свијету“; у преамбули друге се, такође на првом мјесту, истиче да је Повеља Уједињених нација „базирана на принципима достојанства и једнакости људских бића“.

Када се има у виду да су наведени и други документи у којима су изражаване ове идеје били прихватани у Генералној скупштини или једнодушно или огромном већином, сасвим је немогуће тврдити да то ни у ком погледу не тангира правни положај држава окупљених у Организацији. Уосталом, да поштовање људских права, а посебно искорјењивање дискриминације, није ствар искључиво самих држава, јасно показује и пракса органа Уједињених нација у случајевима када се пред њих постављао задатак рјешавања спорова насталих у вези са кршењем људских права од стране појединих чланова Организације. У вези са поменутиим случајем дискриминације према Индијцима у Јужноафричкој Републици, Генерална скупштина је усвојила резолуцију у којој је изразила мишљење да „третман Индијаца у Унији треба да буде у сагласности са међународним обавезама из споразума закључених између двије владе, као и са релевантним одредбама Повеље“⁽⁵⁾. Сасвим је очигледно да је, у конкретном случају, Генерална скупштина полазила од тога да „релевантне одредбе Повеље“ обавезују у истој мјери као и одредбе међународних споразума закључених између влада у спору.

То гледиште ће бити потврђивано и у низу каснијих одлука органа Уједињених нација, посебно у вези са политиком апартхеида владе Јужноафричке Републике. Уједињене нације ће све до данашњих дана вршити сталан притисак на Јужноафричку Републику, Португал, илегални расистички режим у Јужној Родезији, потпомагати различитим средствима борбу обесправљеног становништва против расистичких режима, што би, уколико би се прихватило да државе чланице немају никаквих правних обавеза у погледу поштовања људских права, било очигледно противправно.

Најзад, у истом извештају Поткомитета ИИА Конференције у Сан Франциску, који у прилог својој тези цитира Келсен, изражено је и гледиште — у случају да дође до тешких повреда људских права, таквих које би представљале пријетњу међународном миру или би „спрјечавале примену одредаба из Повеље“ — људска права „престају да буду искључиво ствар самих држава“⁽⁶⁾. Није, истина, прецизирано о којим је одредбама

(5) *Doc. A/64/Add. 1*, стр. 69.

(6) Према Келсену, *op. cit.*, стр. 19—20, прим. 8.

ријеч, али је сасвим логично претпоставити да ту у првом реду долазе оне које изричито говоре о заштити људских права. Може се, дакле, узети да се и при стварању Повеље подразумевало да ће државе чланице Организације бити обавезане да се уздрже од тежих повреда људских права. Аргумент да је, због тога што у Повељи људска права нису таксативно побројана, таква обавеза неодредива (па самим тим и одговарајуће одредбе у Повељи практично непримјењиве у односу на државе чланице), такође не стоји, јер је сасвим јасно да, када се говори о поштовању људских права, то у сваком случају значи — да се послужимо ријечима професора Бартоша — „да би свака акција погоршавања садашњег стања у некој држави била противна овом документу“ (7). Али, чак и када би било могуће оспоравање правне обавезе држава чланица позивањем на „неодређеност“ обавезе, то се, као што је већ истакнуто, ниуколико не односи на забрану дискриминације која је у Повељи дефинисана сасвим јасно.

У ствари, има довољно основа да се постави и питање да ли је забрана дискриминације, а у оквиру ове у првом реду расне дискриминације, прерасла оквиру „партикуларног“ права Уједињених нација, и постала принцип „општег“ међународног права. Афирмација права човјека у глобалним размјерама несумњиво је закономјеран историјски процес. Претварање човјека из простог поданика — пуког објекта вршења власти, арбитрерне примјене државне силе — у *грађанина* снабђеног „уређеним“ правима и слободама, никако није произвољан избор између више једнаких могућности или, с друге стране, проста демагогија властодержаца са циљем да се олакша класна владавина. „Права човјека“ су настала као битна компонента модерног грађанског друштва које се, историјски закономјерно, конституисало на бази трансформисања натуралне у тржишну привреду. Тржишни су односи били ти који су објективном нужношћу измијенили положај човјека, одређујући му, као основну, улогу учесника у робној размјени. Као однос размјене појављује се и сам капиталистички производни однос: он се реализује у форми купопродаје специфичне робе — радне снаге. Капиталистичка производња и закон профита захтијевају слободну радну снагу — пролетра који је, како би рекао Маркс, „лишен и го“, али истовремено ослобођен ропске везаности за одређеног господара, стављен у положај власника своје „робе“ који ту „робу“ нуди на тржишту радне снаге, тржишту на коме тржишни закони дјелују на исти начин као и на сваком другом тржишту. Та слобода је, дакако, сасвим релативна (Маркс о слободи пролетера у грађанском друштву говори као о „еманципованом ропству“, насупрот стварном ропству у дотадашњим епохама), али то је, у већем или мањем степену, случај и са свим осталим слободама у класном друштву, у коме је битна карактеристика положаја индивидуума њихова отуђеност, без обзира на класни положај. У сваком случају, то ниуколико не доводи у питање об-

(7) Проф. Бартош, истина, има у виду Универзалну декларацију о правима човјека, али то тим прије важи за Повељу Уједињених нација, као међународни уговор.

јективну заснованост права и слобода индивидуума у модерном грађанском друштву. Држава која се у представама правних позитивиста појављује као свемогућа сила која — захваљујући само својој „увиђавности“ или из тактичких разлога — „допушта“ одређена права и слободе човјека, у ствари је и сама продукт оних друштвених односа из којих су се непосредно конституисала та права и слободе. Признајући та права и слободе, истиче Маркс, држава модерног грађанског друштва само је признала „властито мјесто рођења“.

Према томе, држава модерног грађанског друштва није слободна у избору да ли ће признати или не права и слободе човјека, јер у случају негирања тих права и слобода негира саму основу свог постојања. Она, наравно, може — у зависности од датих прилика, укључујући ту и реалне односе снага — релативно слободно „дозирати“ одређена права и слободе. Повремено, та права и слободе могу бити сужаване, као што се у пракси често показује, и у веома значајној мјери. Али, она не може, поготово не трајно, негирати права човјека *уопште*. Шта више, ни када је реч само о ограничењима „традиционалних“ људских права и слобода, та ограничења, уколико задиру у темељне односе у друштву, могу бити ефикасно спроведена само у релативно кратким периодима и, уколико се продуже преко одређене границе, неизбежно резултирају у слому режима.

У историјској еволуцији грађанског друштва радничка класа ће са сазријевањем претпоставки за превазилажење капиталистичког начина производње, преузети од буржоаске класе заставу борбе за афирмацију и даље развијање људских права и слобода. Модерни индустријски пролетаријат постаје у међународним размјерама све моћнији фактор продубљавања и потпунијег гарантовања људских права. Афирмација људских права је једна од основних претпоставки за остварење историјских циљева радничке класе, не само у оквирима капиталистичког политичког система него у још већој мјери након свог властитог конституисања у владајућу класу. Критеријум за процјењивање односа пролетаријата према људским правима и слободама свакако нису стаљинистичка теорија и пракса, израсле на девијацијама социјалистичких процеса у неким социјалистичким земљама. Задатак пролетаријата након освајања власти није да одбаци људска права као „буржоаску обману“, него да им даје све пунију садржину и све снажнију гаранцију.

Историјски посматрано, дакле, фронт борбе за „унапређивање поштовања“ људских права може само да јача. Покрети и снаге које дјелују у том правцу се, даље, природно повезују у међународним размјерама, вршећи заједнички притисак у правцу потпуније афирмације људских права у свакој земљи понаособ.

С друге стране, све чвршће интегрисање — у првом реду на подлози свјетског тржишта — међународне заједнице у јединствену цјелину, успостављање чврсте међузависности њених саставних дијелова, повезивање грађана различитих земаља у дјеловању на подручјима од заједничког интереса, — све то условљава интензиван притисак на баријере које онемогућавају те интеграционе процесе, међу којима се као једна од значајних сметњи појављује и сужавање и ограничавање права човјека на унутар-

државном плану. Осим тога, као што је већ истакнуто, поштовање права човјека је једна од битних претпоставки одржавања међународног мира. Констатација у Универзалној декларацији о правима човјека да је гажење људских права „резултирало барбарским актима који су тешко вријеђали савјест човјечанства” у више махова су на драстичан начин потврдила збивања у међународним односима. Угрожавање међународног мира у правилу долази од аутократских, диктаторских система који су принуђени да свој несигурни положај унутар земље ојачавају „успјесима” на међународном плану или да, бар, изазивањем међународних конфликта одвраћају пажњу своје јавности од унутрашњих проблема и тешкоћа. Или се, пак, такви режими везују за моћне хегемонистичке силе, добијајући за узврат страну подршку диктатури која, у случају опасности од рушења режима, узима форме „легалне” интервенције у унутрашње ствари, са неизбјежним импликацијама ширих међународних размјера. Обрнуто, системи који афирмишу права човјека, што само по себи указује на унутрашњу стабилност појављују се у међународним односима као носиоци тежњи за мирољубивом међународном сарадњом, за унапређивањем међународних односа заснованих на узајамном поштовању независности и равноправности. Јер, афирмација права човјека изражава се у већој могућности и, досједно томе, већем степену утицаја грађана на цјелокупну политику земље, при чему је од посебног значаја омогућавање утицаја „нижих” друштвених слојева, оних који у ратним сукобима подносе највеће патње и који, управо стога, нису склони да дају подршку политици усмјереној на угрожавање међународног мира.

Да ли је, дакле, имајући у виду изложено, већ данас могуће говорити о обавези поштовања права човјека (у оном обиму у коме та обавеза постоји по Повељи Уједињених нација) као обавези која произлази и из „општег” међународног права?

На позитиван одговор на то питање, поред описане закономјерности јачања поштовања људских права, упућује и околност да је таква обавеза стварно прихваћена, посредством Повеље Уједињених нација, од стране огромне већине држава у савременој међународној заједници. На тај начин је поменута закономјерност добила и свој „позитивноправни” израз за практично цијелу међународну заједницу. Ипак, није могуће занемарити ни чињеницу да се још појављују веома снажни отпори признању овакве обавезе и у оквиру саме Организације уједињених нација. Лако је уочити да се приликом постављања питања одговорности за конкретне повреде права човјека — за разлику од случајева повреда „неспорних” међународноправних обавеза када државе доказују да такву повреду нису извршиле, односно, да постоје околности које за конкретни случај одговорност искључују — у овом случају се искувише често доказује да обавеза, као правна, и не постоји.

Стога још није могуће са сигурношћу тврдити да обавезу на поштовање људских права већ сада предвиђа и „опште” међународно право. Сасвим је сигурно, имајући у виду сталну тежњу јачања поштовања људских права, да је конституисање такве међународноправне обавезе у ближој или даљој будућности неизбјежно.

У основи, све што је речено за обавезу поштовања људских права уопште, вриједи и за забрану дискриминације у уживању људских права, као обавезу на поштовање једног од тих права, права на једнакост. Треба, међутим, нагласити да је притисак у правцу прихватања ове забране изразито снажнији него када је у питању поштовање других људских права⁽⁸⁾. На то указује већ поменута околност да је та забрана, за разлику од забране вријеђања људских права уопште, посебно и сасвим јасно дефинисана у Повељи Уједињених нација. На исти закључак упућује и чињеница да се у разради механизма имплементације у међународним уговорима усмјереним на забрану дискриминације отишло много даље него у уговорима који предвиђају друге облике међународноправне заштите људских права. У томе је несумњиво најдаље отишла управо Конвенција о уклањању свих облика расне дискриминације, што јасно указује на то да је забрана расне дискриминације (што, у складу са текстом Конвенције подразумева и дискриминацију по боји коже, прецима, етничком и националном поријеклу) једна од најчвршће утемељених обавеза држава у систему међународноправне заштите човјека. Може се, стога, закључити да је забрана дискриминације на расној основи, уколико се још не може сматрати дијелом „општег“ међународног права, у сваком случају на путу да то постане знатно прије него неки други облици међународноправне заштите људских права.

Др Александар Пелеш

РЕЗЮМЕ

Међународно запрещение расовой дискриминации

Автор в своей статье ограничился разбором двух вопросов: первого — возможно ли из Устава Объединенных Наций сделать вывод о правовом запрещении расовой дискриминации и, второго, — содержится ли подобное запрещение и в „общем“ международном праве.

Положительный ответ на первый вопрос автор находит в статьях Устава, предусматривающих обязанность, Организации стремиться к „укреплению уважения прав человека и основных свобод для всех, без различия расы, пола, языка и религии“, из которых, посредством путем, вытекает и обязательство для членов ООН. Обязательство уважать права человека благодаря тому, что оно в Уставе не специфицировано, сводится к обязательству воздерживаться от ухудшения существующего положения. Между тем, запрещение дискриминации, специально предусмотренное, включает в себе и обязательство отклонять существующие виды дискриминации, в первую очередь, по признаку расовой принадлежности. Подтверждение такому взгляду автор обнаруживает и в практике органов объединенных Наций.

В связи со вторым вопросом автор указывает на закономерность усиления международной защиты прав человека, но полагает, что вследствие наличия все еще сильного сопротивления, нельзя с уверенностью утверждать, что обязательство уважения прав человека уже стало частью „общего“ международного права. В рамках данного вопроса, тоже самое

⁽⁸⁾ Тиме се свакако не жели рећи да се једнак или, чак, интензивнији притисак не појављује када су у питању неки специјални видови заштите човјека, као што је, на примјер, забрана ropcтвa.

бы относилась и на запрещение расовой дискриминации, но, как находит автор, вследствие растущего движения против дискриминации, в первую очередь, расовой, следует ожидать, что запрещение расовой дискриминации станет частью общего международного права значительно ранее чем какие-либо другие виды защиты прав человека.

SUMMARY

International Prohibition of Racial Discrimination

The author has limited the discussion in his paper to two points: first, whether one can deduce from the United Nations Charter that racial discrimination is legally prohibited, and secondly whether the »general« international law envisages such a prohibition.

The ground for a confirmative answer to the first question the author finds in the provisions of the U.N. Charter envisaging obligation of the organization to promote respect of human rights and for fundamental freedoms for all without distinction as to race, sex, language, or religion« from which the obligations of the member states indirectly result. The obligation to respect human rights, since they are not specified in the Charter, is reduced to the obligation to refrain from deteriorating the status quo. The prohibition of discrimination, however, if expressly envisaged includes the obligation to eliminate the existing forms of discrimination, in the first place the racial one. The author finds confirmation of this standpoint in the practices of the UN bodies.

As to the other problem, the author points the lawfulness of the growth of international protection of human rights, but finds that, owing to still strong resistance, it cannot be positively maintained that the obligation to respect human rights has already become a part of the »general« international law. In these terms the same would apply to the prohibition of racial discrimination, but the author finds that owing to a very pronounced pressure against the discrimination, the racial one in the first place, it might be expected that the prohibition of racial discrimination would become a part of the general international law sooner than the other aspects of the protection of human rights.

RÉSUMÉ

La prohibition internationale de la discrimination raciale

L'auteur s'est limité dans son travail à l'étude de deux questions, en premier lieu il se demande s'il est possible de déduire de la Charte des Nations Unies la prohibition de la discrimination raciale et, deuxièmement, si le droit international »général« contient une telle prohibition.

Pour trouver une réponse affirmative à la première question l'auteur trouve qu'on peut se baser sur les dispositions de la Charte qui prévoient le devoir de l'Organisation de s'appliquer au »perfectionnement du respect des droits humains et des libertés fondamentales pour tous, sans distinction de race, de sexe, de langue ou de religion«, d'où résultent, indirectement, aussi les devoirs pour les Etats membres. Le devoir de respecter les droits humains se réduit, grace au fait qu'ils ne sont pas spécifiés dans la Charte, à l'obligation de s'abstenir d'aggraver l'état de choses existant. La prohibition de la discrimination, cependant, étant expressément prévue, consiste aussi dans l'obligation d'éliminer les formes de discrimination qui existaient jusqu'à présent, en premier lieu sur la base raciale. La confirmation de ce point de vue se trouve, selon l'auteur, dans la pratique des organes des Nations Unies.

En ce qui concerne les autres questions l'auteur attire l'attention sur les normes de renforcement de la protection internationale des droits de l'homme, mais il considère que, par suite des résistances toujours puissantes, on ne peut pas affirmer avec certitude que le devoir de respecter les droits humains est devenu d'ores et déjà une partie du droit international »général«. Dans ce cadre la même affirmation serait valable pour la prohibition de la discrimination raciale, mais l'auteur est d'avis que vu la pression de plus en plus forte contre la discrimination, en premier lieu contre la discrimination raciale, on peut s'y attendre à ce que la prohibition de la discrimination raciale devienne une partie du droit international général bien plus tôt que certaines autres formes de la protection des droits de l'homme.